

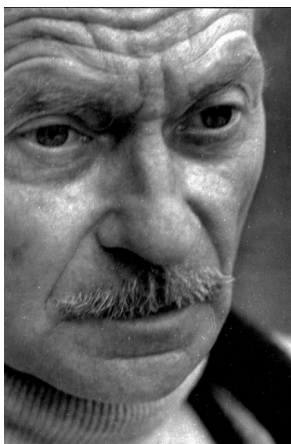
MÓSER ZOLTÁN

Árva Sion

Marosszentimrére csak úgy, véletlenül nem megy az ember. Igaz, nem terveztem előre, de ha már Gyulafehérvárról az út a falu mellett vitt el, persze, hogy letértem, hogy megnézzem, most milyen állapotban van az a templom, amelyről Jékely Zoltán 1936-ban az egyik legszebb, és legszomorúbb vallomását írta. Ő drága Sionnak nevezte, hol egér futkározik a pad alatt, és a fejükre – összesen tízen voltak – por hullott és vakolat.

A marosszentimrei templomban

Fejünkre por hull, régi vakolat,
így énekeljük a drága Siont;
egér futkározik a pad alatt
s odvából egy-egy vén kuvik kिरont.
Tízen vagyunk: ez a gyülekezet,
a tizenegyedik maga a pap,
de énekelünk mi százak helyett,
hogy hull belé a por s a vakolat,
a hiuban a denevér riad
s egy-egy szuvas gerenda meglazul:
tizenegyedikünk az árva pap,
tizenkettedikünk maga az Úr.
Így énekelünk mi, pár megmaradt
– azt bünteti, akit szeret az Úr –,
s velünk dalolnak a padló alatt,
kiket kiirtott az idő gazul.
1936

Természetesen kíváncsi voltam, hogy mit is énekeltek ott és akkor. Református gyülekezetről lévén szó, valamelyik zsoltárra gondoltam, de amikor utána kerestem, nem a zsoltárok között találtam, hanem az evangélikus énekeskönyvben, a *Magyar gályarabok éneke a XVII. századból* címmel. A *Térj magadhoz, drága Sion* kezdetű vigasztaló ének, amelyből néhány strófát idézek a kottával együtt, a gályarab prédikátorok emlékére született.

1. Térj magad-hoz, drága Si-on, Van még né-ked Is-te-ned,
Ki a-tyádként fel-karol-jon, S szí-vét osz-sza meg ve-led!

Azt bün-te-ti, kit sze-ret, Másképp ő nem is te-het:

Sion, ezt hát jól gondold meg, S szabj határt bús gyötrelmed-nek.

2. Hullámok ha rémítenek
Mérhetetlen víz felett,
S a habok közt szíved remeg,
Hogy sírod is ott leled;
Ha aludni látod őt,
Ki reményed és erőd:
Sion, soha ne feledd el:
Ő megvívhat tengerekkel!

6. Ó, ne csüggedj, ím az estnek
Már leszállnak árnyai,
Kihez ajkid oly hön esdnek,
Halld: Atyádnak hangja hí.
Ő gyalázat, kín helyett
Néked jobbján ad helyet;
Sion, a menny lesz te részed,
Föld gyötrelmét hát ne nézzed!

8. Angyalok, ti fényes lelkek,
Zengjetez víg éneket,
Mert már biztos révbe tért meg,
Kit bús szélvész hányt-vetett!
Már meggyőzte a halált,
Istenéhez égbe szállt:
Sion, onnan számkivetni
Nem fog téged soha senki!

*

A magyarországi ellenreformáció idején, 1674. március 5-én több mint hétszáz protestáns hitvallót idéztek a Pozsonyban felállított különbíróóság elé, amely során mintegy háromszáz pap, tanító jelent meg a tárgyaláson. A bíróság felségsértéssel, hazafüggeléssel, a katolikus egyház megsértésével vádolta őket, egyben követelte „bűneik” beismerését és áttérésüket a katolikus hitre.

A beidézett prédikátorok közül a legállhatatosabbakat, akik semmifajta megalkuvásra nem voltak készek, kisebb csoportokban várbörtönökbe vitték, majd több mint negyven papot Nápolyba hurcoltak, de közülük csak harminckettő maradt életben,

akiket eladtak gályarabnak. Sorsuk nagy visszhangot keltett Európa protestáns országaiban. Gyűjtés indult kiszabadításuk érdekében, és ez többszöri kísérlet után végül a holland Michiel de Ruyter admirálisnak sikerült 1676. február 11-én.

„Sok győzelmet vívtam életemnek minden rendiben ellenségeim felett, de az én legfényesebb diadalom, mellyel Krisztusnak ártatlan szolgálát az elviselhetetlen terhek alól kiszabadítottam” – ezekkel a híressé vált szavakkal fogadta hajóján a holland tengernagy a huszonhat megmentett prédikátort.

A gályarabok kiszabadítására egész Európa felfigyelt, pár év alatt több gazdagon illusztrált könyv jelent meg a hithősök megpróbáltatásairól. E könyvek alapjául az egyik gályarab, Kocsi Csörgő Bálint *Narratio brevis de oppressa libertate ecclesiarum Hungaricarum* (Rövid elbeszélés a magyarországi egyházak elnyomatásáról) című, hosszú időn át csak másolatban elterjedt kézirata szolgált. Bod Péter, a neves erdélyi egyháztörténet-író a latin nyelvű kéziratot lefordította és kiegészítette. Műve *Kősziklán épült ház ostroma* címmel jelent meg.

A 19. század végén a protestáns identitástudat erősítése miatt megélenkült a gályarabok iránti érdeklődés, amely során elterjedt a *Térj magadhoz, drága Sion* kezdetű ének. Zenéjét Luttenberger Tihanyi Ágost 1890-ben szerezte, szövegét Pauli Joachim¹ műve után íj. Jeszenszky Károly² mezőberényi evangélikus lelkész írta ugyanebben az évben.³

¹ Joachim Pauli (1733–1812): német nyomdász, aki 1761-ben Berlinben olyan kiadót alapított, amely gyorsan az egyik legjelentősebb berlini vállalatává fejlődött. Legnagyobb példányszámban kiadott műve a *Krünitzschen Enzyklopädie*, amely 1773 és 1858 között 242 kötetben jelent meg.

² Az evangélikus énekeskönyv 263. éneke, *Magyar gályarabok éneke a XVII. századból*

³ Millisits Máté: *A gályarab-prédikátorok kiszabadulása* (2013. február 11.)

In <https://www.reformatus.hu/egyhaziunk/hirek/a-galyarab-predikatorok-kiszabadulasa/>

A képen Marosszentimre középkori temploma látható, a befalazott román kori portáléval. Hetven évvel később jártam a faluban, de immár nem a pap volt árva, hanem a templom, amely magára hagyva áll falu közepén. Tudjuk, hogy a XV. századtól vegyes lakosságú falunak a két világháború között még volt papja, de később annyira megfogyatkozott a református magyar lakosság, hogy a második világháború után pap és hívek nélkül maradt.

Hogy milyen árva és szomorú, talán ebből a képből nem derül ki. Ahhoz el kell ide menni, s akkor itt másokban is felmerül Jékely Zoltán feltette kérdés: mi lesz, ha nem egy-egy, hanem az összes szuvas gerenda meglazul? Ha akkor, hetven évvel ez előtt ez a templom már jelkép volt, a megmaradás jelképe, akkor ma ez sokkal inkább igaz. Többet mondanom erről fölösleges.